

Κι άλλο

ΧΑΚΑΝ ΓΚΙΟΥΝΤΑΪ

Κι άλλο

Μετάφραση
ΣΤΕΛΛΑ ΒΡΕΤΟΥ

ΩΚΕΑΝΙΔΑ

*Στις ζωές που θάβονται ζωντανές
στους δρόμους όπου διαβαίνουν
με μια δημόσια τελετή
όσο κρατάει η ιστορία που λέγεται ανθρωπότητα...*

Τίτλος πρωτοτύπου:
Hakan Günday, *Daha*

Μετάφραση: Στέλλα Βρετού
Επιμέλεια: Διδώ Κομεζάτου
Τυπογραφική διόρθωση: Γιώργος Γιαννούσης

© 2013, Hakan Günday
© 2016, για την ελληνική γλώσσα
Εκδόσεις «Ωκεανίδα»
Δερβενίων 38, 106 81 Αθήνα, τηλ. 210.38.06.137
www.oceanida.gr
email: info@oceanida.gr

Ηλεκτρονική στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση: Εκδόσεις «Ωκεανίδα»

ISBN 978-960-410-723-0

Το μόνο που είναι αβάσταχτο
είναι ότι τίποτα δεν είναι αβάσταχτο.

ARTIP REMPIO

ΣΦΟΥΜΑΤΟ

Μία από τις τέσσερις βασικές τεχνικές της αναγεννησιακής ζωγραφικής. Εκφράζει τη θαμπή φωτοσκίαση, τα συγκεχυμένα περιγράμματα που επιτυγχάνονται όταν χρώματα και αποχρώσεις ξεθυμαίνουν και αναμειγνύονται. Κατά κύριο λόγο χρησιμοποιείται στα περάσματα από το φως στη σκιά.

ΑΝ Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ δεν ήταν δολοφόνος, δεν θα 'χα γεννηθεί...

«Δυο χρόνια προτού γεννηθείς... Ήταν μια βάρκα, η *Swing Körö*, έτσι τη λέγανε! Ξεχνιέται; Δεν ξεχνιέται... Κάποιου μαλάκα, του Ραχίμ... Τέλος πάντων, ας μην τα πολυλογώ, φορτώσαμε το εμπόρευμα... σαράντα κεφάλια, το λιγότερο... Ο ένας άρρωστος. Έβηγε. Και τι βήχας! Τελειωμένος ο τύπος! Εβδομήντα... ογδόντα τα χρόνια του; Ποιος να ξέρει...»

Αν ο πατέρας μου δεν ήταν δολοφόνος, δεν θα γινόμουν ούτε εγώ...

«Τι τα θες, ρε παλιόγερε, του είπα, τα προσφυγιλίκια και τις μεταναστεύσεις; Θα πας όπου θες να πας... και τι έγινε; Για να πεθάνεις τραβάς τόσο ζόρι; Τέλος πάντων... Έλα κι εσύ μαζί, μου είπε μετά ο Ραχίμ, να λέμε δυο κουβέντες στο γυρισμό. Και μια και δεν δούλευα τότε... δεν είχα, βλέπεις, πάρει ακόμη το φορτηγό...»

Αν ο πατέρας μου δεν ήταν δολοφόνος, η μάνα μου δεν θα πέθαινε όταν με έφερνε στον κόσμο...

«Μια στις τόσες έκανα κάτι δουλίτσες με τους λαθρομετανάστες... Για να μαθαίνω τη δουλειά και για να τα κουτσοβολεύω... Εντάξει, ρε μαλάκα, του είπα. Μπήκαμε στη βάρκα, ανοιχτήκαμε... Έξω από τη Χίο

μάς έπιασε καταιγίδα! Δεν άντεχε που δεν άντεχε η *Swing Kōro* και, προτού καλά-καλά καταλάβουμε τι γινόταν, βρεθήκαμε στο νερό...»

Αν ο πατέρας μου δεν ήταν δολοφόνος, ποτέ δεν θα γινόμουν εννιά χρονών, να κάθομαι μαζί του στο ίδιο τραπέζι...

«Ρίχνω μια ματιά και τι βλέπω; Παντού άνθρωποι να ξεφωνίζουν... Από την έρημο, σου λέει ο άλλος, πώς να ξέρει κολύμπι! Τη μια στιγμή τους βλέπεις, την άλλη τους χάνεις! Σαν τις πέτρες βουλιάζουν όλοι, πνίγονται... Να κι ο Ραχίμ, το μέτωπό του μες στα αίματα... Κάπου στη βάρκα είχε χτυπήσει την κεφαλα του... Και πού να δεις, νααα κάτι κύματα, μέχρι εκεί πάνω, σαν τοίχος! Το ένα μετά το άλλο έρχονται καταπάνω σου! Μετά κοιτάζω, πάει κι ο Ραχίμ...»

Αν ο πατέρας μου δεν ήταν δολοφόνος, ούτε αυτός θα μου διηγίόταν την ιστορία ούτε εγώ θα καθόμουν να τον ακούω...

«Να κολυμπήσω, αλλά προς ποια κατεύθυνση; ρωτάω τον εαυτό μου... Νύχτα, πίσσα το σκοτάδι! Προσπάθησα... Δεν γίνεται, δύσκολα κρατάς ακόμη και το κεφάλι σου πάνω απ' το νερό... Μια βυθίζομαι, μια βγαίνω... Είπα, αγόρι μου Αχάντ, μέχρι εδώ ήταν η ζωή σου! Έφυγες... φεύγεις... Έπειτα, ξαφνικά, ανάμεσα σε δυο κύματα, είδα ένα άσπρο πράγμα... Και πάνω του μια μαυρίλα...»

Αν ο πατέρας μου δεν ήταν δολοφόνος, δεν θα μάθαινα ποτέ ότι ήταν δολοφόνος...

«Κοιτάω και τι βλέπω, ο άρρωστος... Εκείνος, ο τελειωμένος... Είχε βρει μια κουλούρα, την κρατούσε και πήγαινε... Πώς κατάφερα να κολυμπήσω δεν ξέ-

ρω... Βρέθηκα δίπλα του... Έπιασα την κουλούρα, την τράβηξα... Με κοίταξε... Άπλωσε τα χέρια, να, έτσι! Κι εγώ τον έσπρωξα... Αφού πρώτα τον άρπαξα από το λαιμό... Έπειτα ήρθε ένα κύμα και τον παρέσυρε...»

Όμως ο πατέρας μου ήταν δολοφόνος κι όλα έγιναν όπως τα 'λεγε...

Εκείνο το βράδυ ο πατέρας μου μού διηγίόταν τόσο αργά την ιστορία του, που οι λέξεις του χάνονταν στον αέρα ανάμεσά μας σαν τις σιωπές που έβγαιναν κοφτές από τα χείλη του. Μάλιστα, γι' αυτόν το λόγο δεν καρφώθηκαν στη μνήμη μου, αλλά βιδώθηκαν. Στρίβε-στρίβε, βιδώθηκαν στο μυαλό μου. Ή σε ό,τι είχε απομείνει από το μυαλό μου. Τώρα που το σκέφτομαι, αν ο πατέρας μου δεν ήταν δολοφόνος, ίσως να μην ήταν ούτε πατέρας μου. Γιατί δικός μου πατέρας μόνο ένας δολοφόνος θα μπορούσε να είναι. Κι αυτό το απέδειξε ο χρόνος...

Δεν ξαναμίλησε για το φόνο. Άλλωστε, δεν υπήρχε λόγος. Πόσες φορές να ομολογήσεις το ίδιο αμάρτημα στον ίδιο άνθρωπο; Μια φορά είναι αρκετή για να μένουν ορθάνοιχτα τα μάτια σου ακόμη κι όταν σηκώνεσαι αργά από το τραπέζι, πηγαίνεις στο κρεβάτι σου, ξαπλώνεις...

Μα γιατί τώρα; θυμάμαι ν' αναρωτιέμαι εκείνο το βράδυ. Γιατί τα είπε τώρα; Σε μένα τα είπε ή στον εαυτό του; Ίσως αυτό να ήταν το μοναδικό μάθημα ζωής που μπορούσε –και θα μπορούσε ποτέ– να δώσει στον εννιάχρονο γιο του. Η μοναδική ζωτικής σημασίας γνώση που κατείχε. Το μοναδικό αληθινό μάθημα ζωής: Μείνε στη ζωή! Όμως θυμάμαι και το μάθημα που πήρα από εκείνο το μάθημα: Μην πεις ποτέ σε κανέναν πώς έμεινες στη ζωή...

Θυμάμαι να κλαίω, επαναλαμβάνοντας ότι κανείς δεν πρέπει να λείει από πού προέρχεται. Κανείς να μη λείει από ποιον έκλεψε τις ανάσες του. Ήμουν εννιά χρονών. Δεν μπορούσα να ξέρω ότι μένουμε στη ζωή για να έχουμε να λέμε πώς μείναμε στη ζωή. Θυμάμαι ότι για ένα διάστημα προσπαθούσα να φανταστώ τη στιγμή που ο πατέρας μου έπιασε από το λαιμό το γέρο και τον έσπρωξε· ότι σκεφτόμουν αν είχε κι εκείνος μήλο του Αδάμ όπως ο πατέρας μου· ότι ρωτούσα σιωπηλά τον εαυτό μου αν ο πατέρας μου είχε πιάσει εκείνη την προεξοχή στο λαιμό του γέρου... Άραγε το καρύδι του γέρου είχε αφήσει κάποιο σημάδι στη χούφτα του πατέρα μου; Αν μπορούσε να μου το μεταδώσει, όταν μου χάιδευε το μάγουλο; Έπειτα θυμάμαι ότι κοιμήθηκα και ότι έπειτα ξύπνησα... Έπειτα θυμάμαι το πρωινό που μου είχε ετοιμάσει· το χαστούκι και τη διαταγή.

Μια φέτα ψωμί...

«Τι κατάλαβες απ' όσα σου είπα χτες;»

«Ή εσύ θα πέθαινες ή εκείνος ο άντρας...»

Δυο φέτες τυρί...

«Μπράβο... Για λέγε λοιπόν... Αν ήσουν εσύ, τι θα έκανες;»

«Ίσως η κουλούρα να έφτανε και για τους δυο...»

Ένα χαστούκι...

«Αιντε, τρώγε, μη με κοιτάζεις έτσι! Σκούπισε και τα μάτια σου...»

«Εντάξει, πατέρα».

Ένα αβγό...

«Αν δεν υπήρχα εγώ, δεν θα υπήρχες ούτε εσύ, καταλαβαίνεις;»

«Ναι, πατέρα».

Τρεις ελιές...

«Χμ... Αυτό μην το ξεχνάς ποτέ! Λέγε τώρα, αν ήσουν εσύ, τι θα έκανες;»

«Ό,τι κι εσύ, πατέρα».

Λίγο βούτυρο...

«Ό,τι έχω και δεν έχω στη ζωή, όλα δικά σου είναι».

«Να 'σαι καλά, πατέρα».

Και μια διαταγή.

«Και τώρα που έμαθες ότι αυτή η δουλειά είναι ένας αγώνας επιβίωσης, σήμερα θα έρθεις μαζί μου!»

«Εντάξει, πατέρα».

Όστε τσιράκι έψαχνε ο πατέρας μου. Ένα τσιράκι που θα του ανήκε ολοκληρωτικά, με τις σάρκες του, τα κόκαλά του, το μεδούλι του. Ήθελε να έχει συνένοχο το γιο του, για να μη μοιραστεί τα κέρδη του με κάποιον άλλο.

«Θα έρθεις!» είπε.

Πήγα. Εκείνο το καλοκαίρι, μόλις πήρα το ενδεικτικό μου, άρχισα να κάνω λαθρεμπόριο ανθρώπων. Εννιά χρονών... Όχι ότι είχε μεγάλη διαφορά... Τι να είσαι εσύ ο ίδιος λαθρέμπορος, τι να είσαι γιος λαθρέμπορου ανθρώπων...

Τώρα σκέφτομαι πως ίσως ήταν μεθυσμένος, όταν μου διηγόταν την ιστορία. Και πως, όταν με το λέγε-λέγε ξεμέθυσε, κατάλαβε ότι ήταν πια αργά... Ίσως ο πατέρας μου να έπασχε από συνειδησιακή αναπηρία και να ήταν κακός – κι αυτό να ήταν όλο. Ίσως εξαιτίας του πατέρα του να ήταν έτσι. Κι εκείνος εξαιτίας του πατέρα του... Κι εκείνος εξαιτίας του πατέρα του... Κι εκείνος εξαιτίας του πατέρα του... Σε τελική ανάλυση, δεν είμαστε όλοι παιδιά αυτών που επιβίωσαν; Παιδιά αυτών

που βγήκαν ζωντανοί από πολέμους, σεισμούς, ξηρασίες, σφαγές, επιδημίες, καβγάδες και καταστροφές; Παιδιά από πατέρες απατεώνες, λωποδύτες, δολοφόνους, ψεύτες, χαφιέδες, προδότες, ναυαγούς που κατάφεραν και βγήκαν πρώτοι από το πλοίο τους, όταν βούλιαζε, ή που άρπαξαν την κουλούρα από τα χέρια άλλων; Αυτών που έμαθαν πώς να επιβιώνουν; Αυτών που, για να επιβιώσουν, είναι πρόθυμοι να κάνουν τα πάντα, μα τα πάντα; Αν σήμερα είμαστε ζωντανοί δεν είναι επειδή κάποιος στο γενεαλογικό μας δέντρο είπαν «ή αυτός ή εγώ»; Όχι επειδή ήταν κακοί, αλλά επειδή ήταν το φυσιολογικό... Απλά εμάς δεν μας άρεσε, το βρήκαμε άσχημο, κι αυτό ήταν όλο. Όμως στη φύση δεν υπάρχει ασχήμια... Ούτε ομορφιά... Το ουράνιο τόξο είναι απλά ένα ουράνιο τόξο και σε κανένα επιστημονικό βιβλίο φυσικών επιστημών δεν γράφει ότι μπορείς να περάσεις από κάτω.

Τελικά, κι εμένα σ' αυτή τη ζωή δυο πτώματα με φέρανε. Δυο επιθυμίες: Η επιθυμία για ζωή και η επιθυμία να δώσεις σε κάποιον ζωή. Η πρώτη ήταν του πατέρα μου, η άλλη της μάνας μου. Κι έτσι έζησα... Μπορούσα να κάνω αλλιώς; Οπωσδήποτε... Όμως, ποιος ξέρει, ίσως αυτή να είναι η φύση των έμβιων όντων και ίσως κάπου να γράφει:

*Εισαγωγή στη φύση των έμβιων όντων:
Κάθε γέννηση ισούται με τουλάχιστον δύο θανάτους.
Ο ένας έχει να κάνει με την επιθυμία για ζωή, ο άλλος με την επιθυμία να δίνεις ζωή.*

Ωστόσο, για να μείνει στη ζωή ο νεογέννητος, οι δύο θάνατοι πρέπει να φροντίσουν να ζει χωρίς να ξέρει ότι αναπνέει χάρη σε αυτούς τους θανάτους.

Σε διαφορετική περίπτωση, ο άνθρωπος αυτός θα είναι ο ίδιος ένας πόλεμος, από τον οποίο θα βγαίνει νεκρός κάθε μέρα.

Ναι, ίσως το όνομά μου να είναι Γκαζά...*
Όμως ποτέ δεν σκέφτηκα ν' αυτοκτονήσω.
Μόνο μια φορά... Το αισθάνθηκα.

* Σ.τ.Μ.: Η λέξη σημαίνει «ιερός πόλεμος».

ΤΩΡΑ ΘΑ ΔΙΗΓΗΘΩ στον εαυτό μου μια ιστορία κι από δω και πέρα μόνο αυτήν θα πιστεύω. Γιατί κάθε φορά που γυρίζω και κοιτάζω το παρελθόν, βλέπω πως πάλι έχει αλλάξει. Μια τοποθεσία λιγότερη, κάποια καινούργια ημερομηνία... Τίποτα δεν μένει στη θέση του σε αυτή τη ζωή. Κανείς δεν είναι ευχαριστημένος από τη θέση του. Ίσως, στην πραγματικότητα, τίποτα και κανείς δεν έχει θέση. Γι' αυτό δεν χωράνε στους λάκκους που τους αφήνεις. Κι ας τους έχεις σκάψει γι' αυτούς, αφού πρώτα τους πήρες μέτρα. Όμως δεν χρησιμεύουν σε τίποτα! Κι όλοι περιμένουν να ανοιγοκλείσεις το μάτι σου για να το σκάσουν. Ή για ν' αλλάξουν θέση και να σε τρελάνουν. Ιδιαίτερα το παρελθόν σου...

Ήρθε η ώρα να πω μια κι έξω όλα εκείνα που θυμάμαι, και να βάλω κι από κάτω την υπογραφή μου. Επειδή θα είναι η τελευταία φορά! Ποτέ δεν θα ξαναγυρίσω να κοιτάξω το παρελθόν. Ούτε καν το πρόσωπό μου δεν θα ξανακοιτάξω στον καθρέφτη. Θα λέω, θα λέω, ώσπου θα το φάω όλο το παρελθόν μου, θα το αποτελειώσω. Έπειτα, με μια οδοντογλυφίδα θα το ξύσω από τα δόντια μου, θα το λιώσω με τις πατούσες μου. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να είσαι μόνο στο τώρα... Διαφορετικά το σώμα μέσα στο οποίο ζω θα κάνει οτιδήποτε για

να σταματήσει το χρόνο! Επειδή τα ξέρει όλα: ότι θα πεθάνει, ότι θα σαπίσει... Κάποιος του το έχει πει, ποιο κωλόπαιδο άραγε; Πάντως το δικό μου σώμα ξέρει ότι θα ψοφήσει! Μάλιστα, γι' αυτόν και μόνο το λόγο, για να αρπαχτεί με τα σαγόνια του σαν λυσσασμένο σκυλί στη ζωή, με βάζει να κάνω ξανά και ξανά τα ίδια λάθη. Ξανά και ξανά! Για να με γυρίζει, έστω και στιγμιαία, μ' εκείνα τα déjà vu στο παρελθόν και να κερδίζει χρόνο... Τέρμα πια!

Όταν θα έχω πει την ιστορία μου και θα έχω σωπάσει, τότε θα αρχίσω καινούργια λάθη! Λάθη τόσο ξένα, που θα κάνουν το χρόνο να καλπάζει. Λάθη τόσο πρωτόγνωρα, που θα μετατρέψουν τα ρολόγια του τοίχου σε μαγνητικές πυξίδες. Λάθη που δεν έχουν ξαναγίνει, που κανείς δεν έχει ακούσει ούτε το όνομά τους. Λάθη μεγαλειώδη και μυστηριακά όσο η ανακάλυψη μιας χαμένης ηπείρου, μιας εξωγήινης παρουσίας. Λάθη εξαιρετικά όπως οι άνθρωποι, που φτιάχνουν τις μηχανές που φτιάχνουν τους ανθρώπους που φτιάχνουν τις μηχανές που φτιάχνουν μηχανές! Λάθη γιγάντια όσο η εφεύρεση του Θεού. Λάθη απρόβλεπτα όπως ο χαρακτήρας, η δεύτερη μεγάλη εφεύρεση μετά τον Θεό. Μαγικά όπως το πρώτο λάθος νεογέννητου. Ένα λάθος θανάσιμο όσο κι ο ερχομός στον κόσμο. Αυτή είναι η μοναδική επιθυμία μου... Ίσως και λίγη θειική μορφίνη.

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ τη διαφορά ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Ό,τι και να αφαιρέσεις από τη μια ή από την άλλη, αυτό που απομένει είναι η Τουρκία. Είμαι σίγουρος ότι η απόσταση μεταξύ τους –κι ας μην ξέρω πόση ακριβώς είναι– είναι όση η Τουρκία. Ήταν εκεί όπου ζούσαμε κι εμείς. Σε μια χώρα όπου όλη μέρα οι πολιτικοί της βγαίνουν στην τηλεόραση και λένε για τη γεωπολιτική σημασία της. Στην αρχή δεν καταλάβαινα τι σήμαινε αυτό. Όσπου κατάλαβα ότι είναι ένα μισογκρεμισμένο κτίριο, όπου σταματούν ολοσκότεινα λεωφορεία μόνο και μόνο επειδή είναι πάνω στο δρόμο, με τα φώτα πορείας τους σαν τα φλιτζανάκια του καφέ. Σημαίνει μια τεράστια Γέφυρα του Βοσπόρου, μήκους 1.565 μέτρων. Μια γιγάντια γέφυρα που περνάει μέσα από τα λαρύγγια των κατοίκων της. Μια γερασμένη γέφυρα, που τη διασχίζει κάθε παρανομία, με το γυμνό πόδι της στην Ανατολή, το παπουτσωμένο της στη Δύση. Όλα περνούσαν από τα άντερά μας. Ιδιαίτερα οι άνθρωποι που τους λένε λαθρομετανάστες... λαθραίους... Κάναμε ό,τι περνούσε από το χέρι μας για να μη μας καθίσουν στο σβέρκο. Ξεροκαταπίναμε και τους προωθούσαμε. Στον προορισμό τους, όποιος κι αν ήταν. Εμπόριο από σύνορο σε σύνορο... Από τοίχο σε τοίχο...

Όχι βέβαια ότι ο υπόλοιπος κόσμος καθόταν άπρακτος, μια και φρόντιζε να αντιμετωπίζουν κάθε είδους απελπισία, προκειμένου να φύγουν όσο νωρίτερα γίνεται από τον τόπου όπου γεννήθηκαν και να τρέξουν εκεί όπου θα πέθαιναν. Κάθε είδους απελπισία. Απελπισία σε κάθε ηλικία, σε κάθε ύψος, φάρδος και βάρος... Εμείς απλά εκτελούσαμε τις απαιτήσεις που μας υπαγόρευε το γεωγραφικό μήκος και το γεωγραφικό πλάτος της χώρας μας. Μεταφέραμε στον παράδεισο όσους έφευγαν από την κόλαση. Εγώ δεν πίστευα σε κανένα από τα δύο. Όμως εκείνοι πίστευαν σε όλα. Λίγο πολύ από γεννησιμιού τους! Κάπως έτσι σκέφτονταν: Αν σε αυτόν τον κόσμο υπάρχει μια κόλαση όπου πεθαίνεις από την πείνα και ψήνεται στις φλόγες της, σίγουρα υπάρχει κι ένας παράδεισος. Έκαναν λάθος. Τους κορόιδευαν. Ότι υπήρχε κόλαση δεν ήταν απόδειξη ότι υπήρχε και παράδεισος! Τους καταλάβαινα όμως. Έτσι είχαν μάθει. Και μάλιστα όχι μόνο εκείνοι, όλοι... Υπάρχει ένας εντυπωσιακός πίνακας με χρυσή κορνίζα, τον ξέρει ο κόσμος όλος. Σε αυτόν πολεμούν οι καλοί με τους κακούς, ο παράδεισος με την κόλαση. Όμως τέτοιος πόλεμος δεν γινόταν ούτε έγινε ποτέ. Αυτός ο πόλεμος του κακού με το καλό, που θα κρατήσει ως την Αποκάλυψη, ένας πόλεμος ζωής και θανάτου, είναι η μεγαλύτερη απάτη που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα. Απάτη απαραίτητη για να διασφαλίζεται με τον πιο σύντομο τρόπο η κοινωνική τάξη και να στέκεται πάντοτε όρθια η εξουσία. Γιατί, αν δεχτούμε ότι κάθε άνθρωπος είναι συνάμα καλός και κακός, οι υπολήψεις αυτών που θαυμάσαμε και τους ακολουθήσαμε ως το θάνατο, δηλαδή των ηγετών, θα κηλιδωθούν. Θα υπάρχει σύγχυση, σύγκρουση

απόψεων και κανείς δεν θα θυσιάσει τη ζωή του για κανέναν. Δεν έγινε έτσι, κι ο πόλεμος του απόλυτου κακού με το απόλυτο καλό έγινε ο απλούστερος τρόπος για να μαλώνουν οι άνθρωποι μεταξύ τους. Όσοι λέγανε «εσείς είστε οι καλοί» εννοούσαν «πηγαίνετε να ψοφήσετε για χάρη μου» και όσοι λέγανε «εσείς θα πάτε στον παράδεισο» ήθελαν να πουν «αυτοί που θα σφάζετε θα πάνε στην κόλαση». Το αποτέλεσμα είναι, ο παράδεισος και η κόλαση, η καλοσύνη και η κακία να χωρίζουν τον άνθρωπο στη μέση, να προκαλούν βεντέτα ανάμεσα στα δυο κομμάτια, να τον αποβλακώνουν. Έτσι, οι φοβεροί πωλητές του παρελθόντος κατάφεραν, με περιτύλιγμα τη θεωρία της ιερής αντίθεσης, να πουλάνε αφοσίωση σε ελεύθερους ανθρώπους εφ' όρου ζωής. Το θέμα ήταν τα υπάκουα σκυλιά να σκοτώνουν τα άλλα υπάκουα σκυλιά! Το σκοτάδι δεν ήταν εχθρός με το φως ούτε το ανάποδο. Υπήρχε μόνο μια πραγματική αντίθεση, κι αυτή είχε σχέση μόνο με τη βιολογία: νεκρός ή ζωντανός... Αυτό ήταν και το μοναδικό πράγμα που έπρεπε να προσέχουμε στην παράνομη διακίνηση ανθρώπων: Ο αριθμός των ζωντανών που μας παρέδιδαν να είναι ίδιος με αυτόν που παραδίναμε. Δεν είχε καμία σημασία πόσοι από αυτούς πίστευαν ότι έφευγαν από την κόλαση για να πάνε στον παράδεισο. Εμείς μεταφέραμε κρέας. Μόνο κρέας. Στα λεφτά που παίρναμε δεν περιλαμβανόνταν όνειρα, σκέψεις και αισθήματα. Αν ήταν αρκετά, ίσως να φροντίζαμε να μεταφερθούν κι αυτά απείραχτα. Μάλιστα, εγώ θα μπορούσα να αναλάβω προσωπικά αυτό το καθήκον και να φροντίσω να μη χαθούν στη διαδρομή τα όνειρα που έκαναν στα σπίτια τους, εκεί όπου γεννήθηκαν, όποια τρύπα κι αν ήταν αυτή. Όχι πολλά, μόνο μερικές ταινίες

του Χόλιγουντ χρειαζόταν να δουν, για να διατηρήσουν την πίστη τους στον παράδεισο. Ή να ακολουθήσω την κλασική μέθοδο, η οποία πολλές φορές στην Ιστορία απέδειξε τη βασιμότητά της, και να τους δώσω ένα ιερό βιβλίο. Σε έναν απ' όλους, όπως λέει και η Ιστορία. Για να το διηγηθεί στους άλλους. Όπως θα 'θελε αυτός... Θα μπορούσα μάλιστα όλα αυτά να τα κάνω τζάμπα, αλλά δεν μου το επέτρεπε η ηλικία μου ούτε είχα χρόνο. Γιατί πάντοτε είχα μια δουλειά να κάνω.

«Γκαζά!»

«Ορίστε, πατέρα;»

«Τράβα να φέρεις από την αποθήκη τις αλυσίδες».

«Εντάξει, πατέρα».

«Φέρε και τα λουκέτα».

«Έγινε, πατέρα».

«Και μην ξεχάσεις τα κλειδιά».

«Στην τσέπη μου τα 'χω, πατέρα».

Ψέματα έλεγα. Τα 'χα χάσει. Πού να φανταστώ ότι θα βγαινε στη μέση. Μάλιστα, γι' αυτόν το λόγο έφαγα δυο χαστούκια και μια κλοτσιά. Πώς να ξέρω ότι ο πατέρας μου, όταν το θεωρούσε απαραίτητο, αλυσόδενε ανθρώπους;

«Γκαζά!»

«Ορίστε, πατέρα;»

«Πήγαινε να φέρεις νερά... μοίρασέ τα!»

«Εντάξει, πατέρα».

«Κι όχι όπως την προηγούμενη φορά ένα για κάθε κεφάλι! Θα δώσεις ένα μπουκάλι για κάθε δυο άτομα, με κατάλαβες;»

«Ναι, αλλά, πατέρα, όλο λένε...»

«Τι λένε;»

«Κι άλλο!»

Έλεγα ψέματα. Ναι, λέγανε «κι άλλο!» γιατί δεν ξέρανε άλλες τουρκικές λέξεις, αλλά το θέμα δεν ήταν το νερό που δεν ήταν αρκετό, αλλά ότι μειωνόταν το κέρδος. Είχα αρχίσει να πουλάω το νερό που κανονικά μοιράζαμε τζάμπα. Κρυφά από τον πατέρα μου, φυσικά... Όσο να 'ναι, ήμουν δέκα χρονών...

«Γκαζά».

«Ορίστε, πατέρα».

«Άκουσες; Κάποιος φώναξε πριν από λίγο ή μου φάνηκε;»

«Όχι, πατέρα».

«Μάλλον μου φάνηκε...»

«Μάλλον».

Πάλι ψέματα έλεγα. Και βέβαια είχα ακούσει την κραυγή. Αλλά ούτε δυο μέρες δεν είχαν περάσει από τότε που έμαθα ότι είχα ένα κομμάτι σάρκας πάνω μου που δεν ήταν μόνο για κατούρημα. Γι' αυτό, το μόνο που ήθελα ήταν να τελειώνω με τη δουλειά μου και να γυρίζω στο δωμάτιό μου, στη θέση μου πίσω από την κλειδωμένη πόρτα. Στην κάσα του φορτηγού μας –που ήταν πάντα στους δρόμους– υπήρχαν είκοσι δύο μεγάλοι κι ένα μωρό. Πώς να ξέρω ότι η μισερή κραυγή, που πνίγηκε όταν οι άλλοι στον πανικό τους της έκλεισαν το στόμα, είχε βγει από μια γυναίκα, όταν κατάλαβε ότι το μωρό που κρατούσε στην αγκαλιά της ήταν νεκρό; Κι αν το 'ξερα, θ' άλλαζε κάτι; Δεν νομίζω, γιατί ήμουν πια έντεκα χρονών.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ να ξέρουμε με ακρίβεια πότε ακριβώς άρχισε το εμπόριο ανθρώπων. Αν όμως σκεφτούμε ότι ένα τέτοιο εμπόριο μπορεί να πραγματοποιηθεί με μόνο τρεις ανθρώπους, υποθέτουμε ότι η αρχή μπορεί να πάει πολύ πίσω στην Ιστορία της ανθρωπότητας. Η μόνη χρήσιμη κουβέντα σε ένα άχρηστο βιβλίο που διάβασα πριν από πολλά χρόνια ήταν: *Το πρώτο εργαλείο που χρησιμοποίησε ο άνθρωπος ήταν ένας άλλος άνθρωπος.* Γι' αυτό και δεν νομίζω ότι χρειάστηκε να περιμένουν πολύ ώσπου να βάλουν μια τιμή σ' εκείνο το πρώτο εργαλείο και να το πουλήσουν. Με άλλα λόγια, η αρχή του δουλεμπορίου πάνω στη γη κάπως έτσι μπορεί να χρονολογηθεί: Στην πρώτη ευκαιρία! Τελικά, επειδή περιλαμβάνει και νταβατζιλίκι, είναι το δεύτερο αρχαιότερο επάγγελμα στον κόσμο. Φυσικά, δεν ήξερα ότι συνεχίζαμε την παράδοση ενός τόσο παλιού επαγγέλματος. Εγώ απλά ήμουν συνέχεια ιδρωμένος και έκανα ό,τι περνούσε από το χέρι μου για να εκτελέσω τις εντολές του πατέρα μου. Κι όμως, η διακίνηση ήταν πράγματι η ραχοκοκαλιά του δουλεμπορίου. Χωρίς τη διακίνηση δεν θα υπήρχε τίποτα. Επιπλέον, ήταν το πιο επικίνδυνο, το πιο εξαντλητικά κουραστικό στάδιο της όλης διαδικασίας. Το επόμενο

στάδιο, όταν χώνουν τους... λαθραίους σε μια τρύπα, τους αναγκάζουν να δουλεύουν δεκαοχτώ ώρες για να φτιάχνουν τσάντες-μαϊμού, τους βάζουν να κοιμούνται στο πάτωμα κι από πάνω τους γαμάνε, όταν κάνουν κέφι, ήταν παιχνιδάκι μπροστά στο δικό μας. Εμείς ήμασταν οι πραγματικοί εργάτες της βιομηχανίας δουλεμπορίας και εργαζόμασταν κάτω από τις πιο δύσκολες συνθήκες! Πρώτ' απ' όλα, ήμασταν συνέχεια υπό πίεση. Μας κυνηγούσαν όλοι, αυτός που έστελνε το εμπόρευμα, οι αγοραστές, οι μεσάζοντες, όλοι. Με την παραμικρή αναποδιά όλοι από εμάς ζητούσαν τα ρέστα. Ο χρόνος ήταν πάντα εναντίον μας και όλα εκείνα που θα μπορούσαν να στραβώσουν αργότερα, ενώ στην αρχή φαινόταν ότι πήγαιναν σίγουρα καλά, τελικά στράβωναν επτά φορές περισσότερο. Στην πραγματικότητα, ο τρόπος λειτουργίας όχι πως ήταν ιδιαίτερα μπερδεμένος, αλλά επειδή, όπως σε όλες τις παράνομες δουλειές κανείς δεν είχε εμπιστοσύνη σε κανέναν, προτού κάνει κάποιος ένα βήμα έπρεπε να το σκέφτεται χιλιάδες φορές, λες και βρισκόταν σε χωράφι σπαρμένο με νάρκες.

Το εμπόρευμα έμπαινε από τα σύνορα του Ιράν τρεις φορές το μήνα. Αν υπήρχαν και τίποτα αφίξεις από το Ιράκ και τη Συρία, τους μάζευαν όλους μαζί και τους στέλνανε σ' εμάς. Συνήθως έφταναν με νταλικά· φυσικά, διαφορετική κάθε φορά. Σπάνια μοίραζαν το εμπόρευμα σε διαφορετικά μεταφορικά μέσα: φορτηγά, καμιονέτες, μίνι μπας. Ένας τύπος που τον έλεγαν Αρούζ οργάνωνε τη μεταφορά του εμπορεύματος από τα ιρανικά σύνορα, την αρχή του ταξιδιού. Ήταν κάτι περίπου σαν Πρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής του Συμβουλίου Συντονισμού για Βοήθεια του Ατό-

μου με Σκοπό την Εξασφάλιση Απεριόριστης Δυνατότητας για Ελεύθερη Διακίνηση Μεταξύ Χωρών Αντί Συγκεκριμένης Αμοιβής Βάσει του Καταλόγου Τιμών Μετακίνησης των Επαναστατικών Λαϊκών Κινημάτων με τη Λογική Κάλυψης Μέρους των Δωρεάν Εξόδων Διαβίωσής του και Αύξησης των Εσόδων του Δημοκρατικού Πολέμου και Αντιμετώπισης των Δαπανών του Διοικητικού Συμβουλίου Πιστού στην Αδιαίρετη Ολόκληρα του Κουρδιστάν και του ΡΚΚ. Η συγκεκριμένη αμοιβή για την εξασφάλιση της ελεύθερης διακίνησης ήταν ό,τι επιθυμούσε να συνεισφέρει η καρδιά. Ακόμη και την ίδια την καρδιά. Ή ένα νεφρό, συν τα έξοδα, οτιδήποτε... Αν κάποιος ρωτούσε τον Αρούζ, αυτός θα έλεγε ότι ήταν ένας από τους υπουργούς του ΡΚΚ με αρμοδιότητα τη λαθρεμπορία. Ήταν όμως αρμόδιος μόνο για τη λαθρεμπορία ανθρώπων. Αρμόδια για ναρκωτικά, πετρέλαιο, τσιγάρα ή όπλα ήταν άλλα υπουργεία. Να τι έπρεπε να γίνει: Υπηρεσίες με διαφορετικό αντικείμενο έπρεπε να έχουν διαφορετικές διοικήσεις. Στην αντίθετη περίπτωση, όλα θα μπλέκονταν μεταξύ τους και θα αλληλοδηλητηριάζονταν. Έχοντας υπόψη το παράδειγμα του υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού της Τουρκίας, όνομα το ίδιο παράξενο όπως αυτό του υπουργείου Πολέμου και Ειρήνης, ήταν φυσικό να μη θέλει κανείς να επαναλάβει παρόμοιο λάθος. Όταν ένα υπουργείο συγκεντρώνει δύο αντίθετες αρμοδιότητες, μία με στόχο το κέρδος και άλλη μία που περιλαμβάνει στους στόχους της την άνευ όρων στήριξη και προστασία, τότε ο πολιτισμός καταλήγει να μην είναι τίποτα παραπάνω από ένα στιλό διαρκείας, από αυτά που δίνονται ως δείγμα, και ο τουρισμός τίποτα παραπάνω από

ένα μισοσβησμένο λογότυπο πεντάστερου ξενοδοχείου πάνω στο ίδιο στυλό. Αλλά ποιος νοιαζόταν; Όχι βέβαια ο Αρούζ! Τουρισμός για τον Αρούζ, που ήταν ειδικός στα θέματα βίας όσο και στο εμπόριο, σήμαινε κάτι ολότελα διαφορετικό. Πρώτ' απ' όλα διοικούσε την αυτοκρατορία του αντισυνταγματικού γραφείου ταξιδίων του μόνο τηλεφωνικά. Δηλαδή τρώγοντας τηλέφωνα. Αυτό πρέπει να συνέβαινε γιατί, καθώς η φωνή του ακουγόταν σαν ιπποπόταμου που πνίγεται, δεν καταλάβαινα τι έλεγε, επαναλάμβανα κάθε τόσο «σου φιλάω το χέρι, θείε Αρούζ!» και καμιά φορά, αν ήμουν θυμωμένος, απλά και μόνο για να τον εκνευρίσω, τον ρωτούσα «πώς είναι ο Φελάτ;». Όταν αναφερόταν το όνομα του παιδιού του, που δεν έμοιαζε καθόλου με το γιο των ονείρων του, άρχιζε να βγάζει ήχους σαν φάλαινα που ξεβράστηκε στην ακτή, αν και τις πιο πολλές φορές έκανε ένα θόρυβο που θύμιζε μαμούθ, έμοιαζε με χάχανο – και τότε ζητούσε τον πατέρα μου. Αυτό το καταλάβαινα επειδή σταματούσε να μιλάει. Η αλήθεια είναι πως ανάμεσα σε αυτόν και τον πατέρα μου υπήρχε κάτι μεταξύ έρωτα και μίσους. Μπορούσαν να μιλάνε με τις ώρες στο τηλέφωνο. Νομίζω και λίγο από αναγκαιότητα. Οπωσδήποτε, όσο μιλούσαν στο τηλέφωνο, δεν υπήρχε περίπτωση να ρίξει ο ένας τον άλλο. Και πώς θα γινόταν αυτό; Φυσικά, μικραίνοντας ή δείχνοντας μικρότερη την ποσότητα του εμπορεύματος. Ήξερα ότι ο πατέρας μου δεν έβγαζε από τη χώρα κάποιους από τους... λαθραίους που του παραδίνανε, και ότι τους έστελνε στην Ιστανμπούλ. Τους πουλούσαν σαν σκλάβους στη βιομηχανία υφάσματος ή σαν αναλώσιμα στην πορνεία, ας πούμε. Έπειτα ο πατέρας μου άλλαζε τον τόνο της

φωνής του και από δικαστής του κόσμου γινόταν κατηγορούμενος και άρχιζε να διηγείται όλο παράπονο στον Αρούζ τις ψευτοκαταστροφές που μας είχαν βρει και πώς είχε λιγοστέψει το εμπόρευμα. Και επειδή όλοι οι υπολογισμοί γίνονταν ανάλογα με τα κεφάλια, ο Αρούζ για τουλάχιστον ένα μισάωρο μούγκριζε σαν ιπποπόταμος, έπειτα, επειδή ήξερε ότι δεν θα έβρισκε καλύτερο φορτηγατζή από τον πατέρα μου, άρχιζε τις ψευτοαπειλές και του 'κλεινε το τηλέφωνο στα μούτρα. Μάλιστα, για ένα διάστημα άρχισε προληπτικά, για να μη γίνονται τέτοια, να χτυπάει νούμερα στις δεξιές φτέρνες των λαθρομεταναστών και να κρατάει ένα αρχείο με τις φωτογραφίες τους. Μόλις έλειπε ένας, έλεγε αμέσως: «Για λέγε, τι νούμερο είχε, ποιος ήταν;» Αυτή η ιστορία με τα τατουάζ τού άρεσε τόσο πολύ, που μια μέρα παίρνει τον πατέρα μου τηλέφωνο, του λέει, «βρες το νούμερο 12!» και μετά, αφού τον βάζει να σηκώσει το δεξί μανίκι και τότε στο χέρι του φαίνεται χτυπημένο ένα *Καλάδενσαςγαμήσαμε!*, αρχίζει να γελάει σαν νεογέννητο ελεφαντάκι. Οι γαμιάδες ήταν φυσικά η ομάδα του Αρούζ και οι γαμημένοι η ομάδα του πατέρα μου. Ο τύπος που χρησιμοποιήθηκε σαν πάπυρος για να γραφτεί το μήνυμα ήταν ένας Ουζμπέκος είκοσι χρονών. Γελούσε κι εκείνος, δεν ξέρω γιατί! Ίσως ήταν τρελός. Αν με ρωτήσεις, όλοι τρελοί ήταν. Όλοι εκείνοι οι Ουζμπέκοι, οι Αφγανοί, οι Τουρκμάνοι, οι Κιργίζιοι, οι Ινδονήσιοι, οι Πακιστανοί, οι Ιρανοί, οι Μαλεσιανοί, οι Σύροι, οι Αρμένιοι, οι Αζέροι, οι Κούρδοι, οι Καζάκοι, οι Τούρκοι, όλοι εκείνοι από το Μάλι και τη Βιρμανία, όλοι λέω... Γιατί μόνο ένας τρελός μπορεί να ανέχεται όλα αυτά. Κατά μία έννοια, όταν λέω «όλα αυτά», εν-

νοώ «εμάς»: τον Αρούζ, τον πατέρα μου, τα αδέρφια Χαρμίν και Ντορντόρ, τους καπετάνιους δηλαδή που περνούσαν τους λαθραίους με πλεούμενα στην Ελλάδα, τους οπλισμένους που αυξάνονταν ή μειώνονταν ανάλογα με το βαθμό επικινδυνότητας του πηγαινέλα, κι όλους εκείνους τους ψυχοπαθείς που στημένοι σ' ένα δρόμο χιλιάδες χιλιόμετρων μετέφεραν χέρι με χέρι ένα σκασμό ανθρώπους στον κόσμο... Και ιδιαίτερα τους αδερφούς Χαρμίν και Ντορντόρ. Ήταν οι πιο παράξενοι άνθρωποι που γνώριζα και θα μπορούσα να γνωρίσω, και πραγματικά τους αγαπούσα πολύ. Γιατί μαζί τους η ζωή ήταν σαν να μην υπήρχε. Επειδή, καθώς δεν υπήρχαν κανόνες, η ζωή εξατμιζόταν σιγά-σιγά, γινόταν ένα με τον αέρα. Και τότε δεν υπήρχαν ούτε χρόνος ούτε ηθική ούτε ο πατέρας μου ούτε φόβος. Ήταν τόσο βάρβαροι, που μπορούσαν μέσα σε μια στιγμή να μετατρέψουν σε έρημο το σχεδόν ανύπαρκτο πολιτισμό του χώρου όπου βρίσκονταν, με την άμμο αυτής της ερήμου να κατασκευάσουν ένα γιγάντιο καθρέφτη και πάνω του να γράψουν με αίμα στο χρώμα του κόκκινου κραγιόν μηνύματα αποχαιρετισμού. Με είχαν κρατήσει και οι δυο πολλές φορές από το χέρι, για να με πάνε και να με φέρουν πίσω από το σημείο όπου τελειώνει η ανθρωπιά, μόνο που –τι κρίμα!– την τελευταία φορά γύρισαν χωρίς εμένα· με ξέχασαν εκεί...

Ναι, ο πατέρας μου ήταν άπονος άνθρωπος, και βέβαια ο συναισθηματικός κόσμος του Αρούζ, σαν ουρακοτάγκος που ήταν, ήταν όσο μια πλαστική υδρόγειος σφαίρα. Όμως οι αδερφοί Χαρμίν και Ντορντόρ ήταν ολότελα διαφορετικοί. Ένας Αρτίρ Κραβάν καθέννας τους! Αθροιστικά οι δυο τους ήταν τέσσερα μέτρα και

διακόσια πενήντα κιλά. Και σε όλο αυτό το κρέας αντιστοιχούσε μια φωνούλα αδύναμη. Παρά το κρέας τους, η φωνή τους ήταν ασθενική. Μιλούσαν πάντοτε ψιθυριστά, κι εγώ, για να ακούσω τι λένε, αναγκαζόμουν να σηκωθώ στις μύτες των ποδιών μου. Έκαναν όλη την ώρα τατουάζ ο ένας στον άλλο κι εγώ προσπαθούσα να καταλάβω τι σχεδιάζαν. Βέβαια, έπειτα από λίγο καιρό κατάλαβα ότι έγραφαν πάντα τις ίδιες προτάσεις:

Born to be wild

Raised to be civilized

Dead to be free

Τις έγραφαν παντού πάνω τους: στους μηρούς τους, στα μπράτσα τους, στους σβέρκους, στα πόδια τους, στα χέρια τους... «Τι θα πει αυτό;» ρωτούσα. «Είναι γυναικεία ονόματα!» απαντούσε ο Χαρμίν. «Παλιά τουρκικά, αγόρι μου, οθωμανικά!» έλεγε γελώντας ο Ντορντόρ, βλέποντας ότι δεν τον πολυπίστευα. Έπρεπε να περάσουν τρία χρόνια για να καταλάβω τι σήμαιναν αυτές οι λέξεις. Μου εξήγησε ο Χαρμίν το πρωί της νύχτας που τέσσερις άντρες του Αρούζ σκότωσαν με εξήντα έξι μαχαιριές τον Ντορντόρ. Πάλι ψιθυριστά:

«Στην ηλικία σου πρέπει να ήμασταν... Μπήκαμε λαθρεπιβάτες σ' ένα καράβι. Για να γυρίσουμε τον κόσμο. Τέλος πάντων... Όσπου ήρθε η μέρα που δέσαμε... και τι να δούμε... είμαστε στην Αυστραλία! Να βγούμε στη στεριά, λέμε. Όχι! Δεν γίνεται, με τίποτα. Ρε, λέμε, τι μας συμβαίνει; Δεν νιώθουμε καλά, ζαλιζόμαστε, μας έρχεται αναγούλα ... Με το που είπαμε στεριά, γλομιάσαμε... Ξέρεις ότι ο άνθρωπος μπορεί να φοβάται

τη θάλασσα; Τότε η θάλασσα τον αρρωσταίνει... Εμείς είχαμε αρχίσει να φοβόμαστε τη στεριά... Υπάρχει, ρε, τέτοια αρρώστια; ρωτήσαμε. Όχι, μας απάντησαν. Γι' αυτούς δεν υπήρχε, υπήρχε όμως για μας, γαμώ το κέρατό μου! Από τότε μείναμε στη θάλασσα... Έτσι πέρασαν τα χρόνια. Κι όπως καταλαβαίνεις, δεν μπορέσαμε να γυρίσουμε τον κόσμο! Γυρίσαμε τη θάλασσα... Επειδή ρώταγες... και καλά τι είναι αυτά τα τατουάζ... Αυτό είναι... Όλη αυτή η ιστορία... Στα τουρκικά. Κάποτε θα 'ρθει η ώρα να τα μάθεις και στ' αγγλικά...»

«Καλά, κι εσύ τ' αγγλικά πού τα 'μαθες;» ρώτησα.

«Στην Belconnen Remand», απάντησε. Και πρόσθεσε όταν είδε ότι δεν καταλάβαινα: «Στις φυλακές... στην Αυστραλία».

«Είπες ότι δεν βγήκατε στη στεριά...» πήγα να του πω.

«Δεν βγήκαμε», με πρόλαβε. «Από κάτω μείναμε».

Δεν κατάλαβα τίποτα απ' όσα μου είπε. Νόμιζα ότι με κορόιδευε πάλι. Δεν μπόρεσα να καταλάβω. Μου μετέδιδε την αρρώστια του, όποια κι αν ήταν αυτή. Και μάλιστα στα σκαλοπάτια μπροστά στην πόρτα του νεκροτομείου όπου ήταν νεκρός ο Ντορντόρ... Και, φυσικά, μετά πήγε να σκοτώσει τον Αρούζ. Όμως δεν μπόρεσε. Πέθανε ο ίδιος... Κι εγώ έμαθα αγγλικά. Δηλαδή... τώρα πια ξέρω ότι και οι δυο είναι ελεύθεροι. Ίσως όχι πάνω, αλλά κάτω από τη στεριά που τους είχε παγιδέψει...